

Är Palmemålet mot 42-åringen enbart en maktdemonstration?
Har Sverige förvandlats från en rättsstat till en polisstat?

På så lösa grunder torde aldrig tidigare någon^{ha}/ställt till ansvar för att ha dödat en människa och försökt döda en annan.

Tre år efter mordet har han blivit berövad inte bara sin frihet utan också sitt namn och sitt ansikte. Han rannsakas nu för nittonde gången i sitt liv. Men detta är första gången som han anklagas för mord och mordförsök.

Det finns inte tillstymmelse till teknisk bevisning mot mannen. Vad värre är, mordutredarna har inte bemödat sig om att få fram någon. Tvärt om visar det sig att de i många stycken undertryckt den. Särskilt tydligt kommer detta fram vad gäller Lisbet Palme. Det är Lisbet Palme som säger sig vara hundra procentigt säker på att 42-åringen är skyldig. Men det finns helt enkelt inte något bevis för att Lisbet Palme blivit skadad!

I förundersökningshandlingarna finns en PM inlämnad 24.3.86 av kommissarie Lars Christiansson. Han var på Sabbatsbergs sjukhus och fick ett vagt signalement på mördaren av Lisbet Palme. Han slutar sin PM:

"Sköterskan som var med i rummet visade på fru Palmes mockakappa. Den hade två hål på ryggen. Fru Palme drog upp sin blus. På ryggen fanns en sårkanal, c:a 2 - 3 mm djup, tvärs över båda skulderbladen. Ytterligare samtal orkade fru Palme inte med."

Åklagaren har inte kallat Lars Christiansson till rättegången. Sköterskan, som inte namnges i hans PM, har inte hörts av polisen.

Hon heter annars Lena Östeman.

- En så djup sårkanal måste vara kraftigt blödande, säger doc Milan Walverius, som i egenskap av chef för Statens Rättsläkarstation vid Karolinska Institutet i Solna svarade för den rättsmedicinska undersökningen av Olof Palme. Ingen läkare på Sabbatsberg hörde talas om att Lisbet blivit skadad. Det visste inte heller ambulanspersonalen eller kommissarie Gösta Söderström som var första polisbefäl på mordplatsen och försökte höra Lisbet Palme.

- I samband med obduktionen lördagen den 1 mars begärde jag att vi skulle få undersöka Lisbet Palme, säger doc Walverius. Men polisledningen sa bestämt ifrån att hon inte fick störas. Det hjälpte inte ens att vi erbjöd oss att ställa en kvinnlig rättsläkare till förfogande.

Undersökningen av Lisbets skada hade stor betydelse för bestämning av skjutavstånd, skottvinkel etc. Man skulle ha kunnat räkna ut var kulan slagit ned och fått detta bekräftat av märken på gatan, husväggen eller var det nu kan ha varit.

- Det är ren geometri, säger doc Walverius.

Överläggningar i sådana frågor mellan polisens mordutredare, åklagaren och rättsläkaren är rutin i mordfall av detta slag. I det här fallet har polis och åklagare till dags dato ställt sig helt kallsinniga till den rättsmedicinska expertisen och deras arbete.

- Det är första gången under mina fyrtio år som rättsläkare som jag inte har kallats som sakkunnig till en mordrättegång där jag utfört obduktionen, säger Milan Walverius.

Han blev inte ens kallad till den rekonstruktion som gjordes

på Sveavägen några dagar efter mordet. Det blev för övrigt inte heller Lisbet Palme eller kommissarie Gösta Söderström, fastän dåvarande åklagaren K G Svensson yrkade på det.

Rekonstruktionen tycks ha varit avsedd enbart för Aftonbladet, som hyrt en lägenhet på andra sidan gatan för att ta bilder.

Lisbet Palmes skada fick Milan Walverius dokumenterad första gången vid en genomgång med mordutredarna på rättsläkarstationen nio månader efter mordet.

- Det var den 11 december. Jag hade en tid dessförinnan träffat SÄPOs spaningschef P-G Näss i ett annat ärende. Vi kände varandra sedan min tid på rättsläkarstationen i Umeå på sjuttio-talet, då Näss var länsåklagare där. Jag råkade nämna för honom att palmeutredarna aldrig haft någon kontakt med oss och han blev häpen. Han tog genast upp saken med Holmér.

- Innan utredarna anlände i sina bilar kom en patrull och genomsökte rättsläkarstationen och föreläsningssalen noga för att se om där inte fanns några bomber. Karavanen anlände, men Holmér själv var inte med. Det var nämligen samma dag han blev kallad till justitieministern eller början till slutet på hans tid som spaningsledare.

- Det var en sådan genomgång som vi skulle ha haft någon av de första dagarna ~~ixxxxx~~ efter mordet. Vi ritade skisser, visade bilder och gick noggrant igenom vad man kunde utläsa av obduktionen beträffande kulbana, skottvinkel o s v. Jag nämnde då att det var en stor brist i undersökningen att vi inte hade några som helst kunskaper om Lisbet Palmes skada. Man ringde upp Sabbatsbergs sjukhus och jag talade med läkaren Claes Wallin, som tagit emot Palme. Han hade aldrig hört talas om Lisbets skada, men av en tillfällighet befann sig ~~den~~ sköterskaⁿ, Lena Östeman,

på sjukhuset och hon kom till telefonen. Jag fick ~~min~~ hennes minnesbild av vad hon sett ^{nio månader tidigare,} och jag dikterade ned det. Inte ens den dokumentationen har tagits med som bevisning vid rättegången.

- Lena Östeman berättade att Lisbet Palme klagat över att det sved på ryggen. Sköterskan tittade på ryggen och fann en rodnad tvärs över skulderbladen "ungefär som av ett piskrapp". Hon baddade Lisbet på ryggen och sedan var det inte mer med det.

Milan Valverius har också förvånat sig över att han och hans kolleger inte fick se de två kulorna som privatpersoner hittat på mordplatsen. Inte heller fick de se Olof Palmes kläder med skotthål och naturligtvis inte heller Lisbet Palmes jacka med de två kulhålen. Det hade varit ovärderligt för bestämning av kulbanorna och hör normalt till rättsläkarnas undersökningsmaterial. Milan Valverius undrar också om kulorna verkligen är de rätta, med tanke på att de inte alls tycks ha varit deformerade. Den ena kulan hittades på lördagsmorgonen och den andra på söndagen.

Hans Holmér för i sin bok ett resonemang om kulorna som har blivit så vanligt i palmeutredningen. Om man inte kan finna något motiv så har det inträffade inte inträffat!

"Varför skulle mördaren plantera ut kulor just av den typ som konstaterats ha dödat Olof Palme? Det skulle ~~det~~ inte vara för att föra spanarna på villovägar utan för att strö grus i bevismaskineriet kring mordvapnet i en kommande rättegång....Mördarens första tanke efter mordet bör ha varit att göra sig av med mordvapnet, inte att krångla med kulorna... Vi väger de olika omständigheterna mot varandra och enas till slut om att anse att kullorna är de rätta."

Skriver alltså Sherlock Holmér i sin bok Olof Palme är skjuten!

När Hans Holmér hördes av Edenmankommissionen 1.2. 88 för-

klarade han helt frankt att anledningen till att läkarna på Sabbatsberg eller rättsläkarna inte undersökt Lisbet Palmes skada var att "det var något som glömdes bort i all uppståndelsen, det hamnade mellan stolarna". Där kan vi alltså konstatera att Hans Holmér helt enkelt ljuger.

Hans Holmér försökte lugna Edenmankommissionen med en annan lögn eller halvsvanning. Chefen för tekniska roteln kommissarie Wincent Lange skulle ha varit närvarande vid obduktionen.

Den rättsmedicinska obduktionen av Olof Palme ägde rum på rättsläkarstationen i Solna mellan kl 10 och 15.30 den 1 mars. Den leddes av doc Milan Vålverius. Dessutom deltog professor Kari Ormstad, överläkare Jovan Rajs och docent Roger Grundin. Den sistnämnde dock endast vid röntgenfotograferingen.

Wincent Lange deltog endast en kort stund i inledningsskedet av obduktionen. Vid ett polisförhör 26.8.87 sa han:

"Jag ansåg då att jag inte hade tid att stanna längre."

Chefen för den tekniska roteln hade inte tid att närvara vid obduktionen av Olof Palme, ^{mera än} enligt en uppgift kanske endast 10 minuter, enligt en annan allra högst 30 minuter!

På kvällen ringde Wincent Lange till rättsläkarstationen och förhörde sig om resultatet.

"För mig var det inte något speciellt som jag förväntade mig av obduktionen mer än konstaterandet att han hade avlidit till följd av skottskador."

Före obduktionen hade Wincent Lange avlagt ett lika kort besök på brottsplatsen. Hans intresse för undersökningen av brottsplatsen tycks ha varit precis lika stort eller lika litet som det han visade för den rättsmedicinska undersökningen.

På onsdagen den 5 mars fick Wincent Lange obduktions-

protokollet från rättsläkarstationen i två exemplar. Det ena gav han till Hans Holmér. Herrarna tycks sedan ha låst in dokumentet i var sitt skåp. Spaningsledningen vidtog den ovanliga åtgärden att hemligstämpla protokollet, och man motiverade detta med att ett offentliggörande kunde vara till men för de anhöriga (?) samt dessutom störa förundersökningen.

I andra fall och i andra länder är den rättsmedicinska undersökningen en integrerad del av brottsutredningen. Den är viktig både för spaningen och för bevisningen. För docent Milan Valverius är detta välbekant. Han har varit verksam som rättsläkare i fyrtio år och är internationellt känd som praktiserande yrkesman och som lärare. Han är bördig från Tjeckoslovakien och fick sin utbildning vid universitetet i Bratislawa, där han kom att arbeta på rättsläkarstationen mellan 1949 och 1961. Han fick sedan en professur i rättsmedicin och biologisk kriminologi vid Martin Luther-universitetet i Halle i Västtyskland. När de ryska stridsvagnarna rullade över gränsen till hans hemland på våren 1968 begav han sig till Sverige och blev svensk. Han hamnade först på den rättskemiska avdelningen för faderskapsanalys vid Karolinska Institutet. 1973 övertog han rättsläkarstationen i Umeå och stannade där till 1980, då regeringen inrättade en ~~särskild~~ personlig tjänst för honom i Stockholm i samband med att Statens Rättsläkarstation byggdes ut. I övrigt har han rött på sig både i Europa och i övriga världen. 1965 var han ett halvår i USA som visiting professor samtidigt som han arbetade på rättsläkarstationerna ^{från kust till kust.} ~~över hela den kontinenten.~~

- Där kunde man ha lika många skottskador på en dag som vi har i Sverige under ett år, säger han apropå palmemordet. Till hans specialiteter hör just skottskador och han blandar sin för-
~~vårdning~~

våning med någon bitterhet när han konstaterar att de inte ville ha hans sakkunskap.

Inte heller har mordutredare eller åklagare brytt sig om obduktionsprotokollet. Det enda spår som detta satt i den nu pågående rättegången är följande fragment:

"Enligt det rättsmedicinska obduktionsprotokollet fastställdes ena kulans ingångsöppning till en punkt belägen 140 cm över högra hälen och c:a 1 cm t h om mittlinjen mellan skulderbladen. Till höjdmåttet om 140 cm skall adderas skor- nas höjd om 2,5 - 3 cm. En utgångsöppning noterades till c:a 8 cm nedanför adamsäpplet och c:a 4 cm nedanför och 1,5 cm t v om halsgropens mitt... och c:a 136 - 138 cm ovanför högra hälen."

Det var tyst kring obduktion~~ne~~ och rättsläkarna, såväl internt inom spaningsledningen som externt i massmedia, ända till våren 87, då plötsligt VPK-riksdagsmannen Jörn Svensson gick ut och kritiserade hemligstämplingen av protokollet. Han hade utsetts till sitt partis representant i den parlamentariska kommissionen, som skulle ta vid där juristkommissionen slutat. Den kallades också Edenmankommissionen efter sin ordförande Ragnar Edenman. Jörn Svensson opponerade sig mot att inte ens kommissionens ledamöter fick läsa protokollet och han påstod att det var saker som Hans Holmér ville dölja. Han påstod att Olof Palme skjutits framifrån, i bröstet och med ett finkalibrigt vapen.

Det tände direkt. Rikspolischefen kallade Svenssons påståenden för oförskämda beskyllningar. Ekoredaktionens Karin Svärd gick ut med följande kommuniké 14.4.:

"Det var en överläkare vid rättsläkarstationen i Solna som till-

sammans med två kolleger utförde obduktionen av Olof Palme under sju timmar lördagen den 1 mars i fjol. Ekot har talat med obducenten som inte vill framträda med namn eftersom han blev mordhotad och tvingades leva under polisskydd i flera veckor.

....

Enligt obduktionsprotokollet som undertecknats av de tre rättsläkarna är det ett grovkalibrigt vapen som har använts, men det behöver inte nödvändigtvis vara ett magnumvapen. Rättsläkarna i Solna är vana vid att bli kontaktade av polisens direkt efter ett mord för att kunna vara med och diskutera skottvinklar och tänkbara nedslagsplatser för kulorna. Därför är den rättsläkare Ekot talat med mycket förvånad över att den gamla spaningsledningen med Hans Holmér i spetsen aldrig tog kontakt med rättsläkarstationen."

Karin Svärd hade talat med Milan Vålverius. Men det där med mordhot hade han aldrig sagt. Han ringde upp henne och frågade vad meningen var. Rättsläkarstationen hade blivit bombhotad men han hade aldrig blivit mordhotad. Hon försvarade sig med att hon tyckte det var samma sak. Det felaktiga påståendet fick stå oemotsagt.

Wad som hade hänt var följande: På söndagen den 2 mars satt Vålverius ensam på rättsläkarstationen och läste in obduktionsprotokollet på bandspelare. När han kollade samtal som kommit till stationens automatiska telefonsvarare så fanns där en röst som sa att "han skulle spränga den jäveln i småbitar" eller liknande. Han var givetvis anonym, men Vålverius ringde upp polisen i Solna och rapporterade saken. De kom omedelbart med två man, som sedan höll vakt på rättsläkarstationen i fyra dygn. Däref-

ter flyttade polisen Olof Palme från rättsläkarstationen, sannolikt till bårhuset vid Skogskyrkogården, ~~till begravningen~~. Något försök till bombattentat såg man aldrig till.

Från Dagens Nyheter ringde Gun Fälth till Milan Valverius med anledning av Jörn Svenssons uppgifter. Hon kollade med honom uppgifter om dödsattesten och obduktionsprotokollet som hon fått på annat håll. Han bekräftade dem. Hon skröiv en artikel i DN som väckte stort uppseende. Den började lite provokativt:

"Det enda absolut säkra beviset hittills i Palmeutredningen är det hemligstämplade protokollet från obduktionen av Olof Palme. DN kan i dag avslöja detaljer i detta."

Det var en faktaspäckad och helt korrekt redogörelse. De flesta av uppgifterna hade faktiskt varit publicerade på olika ställen redan efter mordet i mars 86. Gun Fälth hade också talat med Jörn Svensson som medgav att han gått ut med ^{sina} uppgifter för att pressa fram att ledamöterna fick ta del av protokollet. Det blev också resultatet.

Man fick i DN veta att Olof Palme verkligen hade träffats i ryggen av ett skott från ett grovkalibrigt vapen. Kulan hade sprängt femte ryggkotan, därefter vänt och ändrat riktning, fortsatt genom kroppen och slitit sönder stora kroppspulsådern, luft- och matstrupen och gått ut på tvären genom bröstbenet, som sprängts. Palme hade ett litet ingångshål i ryggen och ett större, fyrkantigt hål i bröstet.

Det hette i artikeln att obduktionen entydigt visade att Olof Palme skjutits med grovkalibrig ammunition. Kriminalkommissarie Rune Bladh vid tekniska roteln var närvarande vid hela obduktionen men skildes omedelbart efter den från palmeutredningen för andra uppgifter. Han sa att man inte kunde

kunde säga att det var just med en revolver av typ Smith & Wesson som Palme skjutits. Man kunde inte heller säga om han skjutits med de upphittade kulorna.

Välverius bekräftade i DN att sårkanalen visade att Palme skjutits med grovkalibrig ammunition.

- Det är sedan teknikernas sak att bestämma hur vapnet ska definieras.

Nu hör det till saken att Hans Holmér 30.3. 86 hade ^{fram}uppträtt i TV med två Smith & Wesson 357 magnum uppträdda på pekfingrarna. Han sa att det var med ett sådant vapen som Olof Palme sköts. Han utlovade i sammanhanget en halv miljon kronor till den som skaffade fram vapnet. Belöningen var vid denna tid en halv miljon för den som kunde ge sådant tips att mördaren greps. Dessutom hade affärsmän i Schweiz samlat in ytterligare en halv miljon som de ställt till Holmérs förfogande. Var det kanske de pengarna han tänkte köpa mordvapnet för?

I vilket fall som helst så visade Hans Holmér genom sitt framträdande att han satt inne med kunskaper om mordvapnet som ingen annan hade, och som han inte fått från rättsläkarna eller från sin egen tekniska rotel! Om Hans Holmérs uppgifter var korrekta så var det sannerligen sensationellt. Då måste man fråga sig om Hans Holmér hade alibi.

DN-artikeln innehöll ytterligare några intressanta uppgifter. Dödsattesten, som Välverius ~~skrevit~~ utfärdat, citerades och där stod att Palme förblött. En viktig bidragande orsak till döden var att blod kommit in i lugnorna.

Dessutom stod om en helt ny detalj, ett blåmärke på pannan, som Palme fått när han föll i gatan. Av storleken på detta kunde rättsläkarna utläsa att Olof Palme dött ögonblickligen. Om hjärtat ~~sk~~ pulserat när han slog i gatan så hade blodutströmningen på avskrapningen varit större.

Innebörden i dessa fakta är att alla återupplivningsförsök varit fåfänga. 17-åriga sjukvårdsbiträdet Anna Hage hade ingenting för att hon vände på kroppen och började med hjärtkompression på Palmes bröst strax nedanför det blödande hålet. Blod forsade ur munnen, så det var till mera skada än nytta att en ung man försökte med munmotmunmetoden att blåsa luft i lungorna.

Än mera blod fick Olof Palme i sina lungor när Sollen-tunaambulansen anlände och sjukvårdarna Christer Eriksson och Peter Andersson anbringade en syrgasmask på munnen och blåste in syre. Om inte Palme varit död innan så hade han säkert dött då.

Ambulansen transporterade Palmes kropp till Sabbatsberg. Lisbet kom med i sista stund efter att ha bankat på rutan när den rullade igång. Ingen av ambulanspersonalen fick uppfattningen att Lisbet var skadad.

Vid ambulansens ankomst till Sabbatsbergs sjukhus ~~konstaterades~~ antecknades "status presens" i journalen, d v s i vilket tillstånd patienten befann sig just då. Polisen hemligstämplade av någon anledning även denna handling. Men där måste helt enkelt ha stått att Palme var död.

Därför är det något anmärkningsvärt att man när Palme anlände vidtog en rad åtgärder för att återuppliva honom. Läkaren Holger Sköldefors, som bor ute på Lidingö, hade gått och lagt sig när telefonen ringde kl 23.40. Han drog på sig kläderna och körde med gasen i botten till sjukhuset. Kirurgen Claes Wallin avbröt en fotledsoperation på en annan avdelning för att försöka få liv i Palme. Han öppnade bröstkorgen och påbörjade hjärtmassage men märkte omedelbart att det var fruktlöst. En annan läkare Olof ~~Wallerberg~~

Wallenberg förde genom halsen en slang ned i luftstrupen och försökte blåsa frisk syre ned i lungorna.

Först tre minuter efter midnatt kom Claes Wallin ut från akutmottagningen och meddelade Lisbet Palme att Olof Palme var död.

I Milan Valverius dödsattest står antecknat datum för dödsfallet, den 28 februari. Däremot antecknade han inget klockslag.

- Återupplivningsförsöken var meningslösa, säger Milan Valverius. Det var för att det var statsministern. Man ville visa att man gjorde allt för att rädda livet på honom. Det var ett skådespel och ingenting annat. Olof Palme dog ögonblickligen av det välriktade skottet. Han var död redan när han slog i gatan.

Artikeln i DN 15.4. 87 kom att utlösa en annan aktivitet bakom kulisserna. Den började med ett "personligt" brev till biträdande riksåklagaren Axel Morath som efter först K G Svenssons och sedan Claes Zeimes avgångar utsetts till förundersökningsledare i palmemålet. Det började med "Bäste herr Morath" och slutade med "Med vänliga hälsningar". De som hälsade så vänligt var Jovan Rajs, "professor i rättsmedicin vid Statens Rättsläkarstation i Stockholm" samt Kari Ormstad, "docent i rättsmedicin".

Båda hade biträtt Milan Valverius vid obduktionen av Olof Palme. Senare inrättades en professur på stationen och Rajs erhöll den, sedan hans konkurrenter som de sakkunniga placerat i första och andra rummet hoppat av. Valverius själv hade måst sjukskriva sig på grund av en svår sjukdom. Han hade alltså varit chef över Rajs förut men nu var rollerna ombytta.

Rajs, som skrivit brevet, skickade det "för kännedom" till Wälverius. Kopior gick också till kommissarie Inge Reneborg vid våldshoteln, till socialstyrelsen utan angivande av någon person samt till Gunnel Lindberg i hennes egenskap av sekreterare i Juristkommissionen.

I detta famösa brev skyndade sig Jovan Rajs och Kari Ormstad att ta avstånd från artikeln i DN. De hade verkligen ingenting att göra med dess tillkomst.

"Vår förhoppning är att detta inte kommer att skada mordutredningen, eller att det kommer att störa vårt framtida samarbete, vare sig med polisens utredningspersonal eller med undersökningsledningen."

Axel Morath fattade ~~genast~~ vinken. Han tog omedelbart kontakt med ~~de~~ polisens nye spaningsledare efter Hans Holmés avdelningschefen Ulf Karlsson vid rikspolisstyrelsen. Tillsammans skrev de ett brev till Justitiekanslern av följande lydelse:

Begäran om utredning

I en artikel i ~~här~~ Dagens Nyheter ~~är~~ onsdagen den 15 april 1987 lämnas vissa uppgifter om innehållet i ett protokoll från obduktionen av Olof Palme. Innehållet i artikeln ger i första hand anledning till antagandet att allmän handling, som inte är tillgänglig för envar, utlämnats på ett oriktigt sätt. Utlämnandet kan skada utredningen av mordet på Olof Palme och det är enligt vår mening påkallat från allmän synpunkt att saken utreds. Vi hemställer därför att justitiekanslern företar de åtgärder vartill saken kan föranleda.

Anledningen till att Jovan Rajs brev till Morath också hade gått med kopia för kännedom till Juristkommissionen blev

uppenbar den 5 maj. Till den dagen hade nämligen de tre rättsläkarna kallats till förhör av kommissionen. Förhöret hölls i JO:s lokaler. Kommissionen hade tillsatts ~~med uppgift~~ av regeringen med uppgift att granska Holmér's mordutredning. Eftersom regeringen också givit Holmér i uppgift att leda denna mordutredning blev situationen så att säga schiöfren.

Och rent pinsamt blev det när Milan Walverius tog till orda. Allt han hade att berätta innebar nämligen en svidande kritik av hela mordutredningen. Inför kommissionen berättade han oförblommerat om såväl polisens som åklagarnas totala brist på intresse för rättsläkarnas arbete. Han undrade över om utredarna egentligen ville ha reda på sanningen och han hade en stark känsla av att det var någonting man ville dölja.

Även brevskrivarna Jovan Rajs och Kari Ormstad gav i viss mån Milan Walverius rätt. I vanliga fall, underströk Rajs, hade man god kontakt med polis och åklagare och samarbetet fortgick i regel ända upp i hovrätten. Han trodde dock ~~inte~~ att det kunde finnas skäl till att man avvek från rutinerna i detta fall.

Milan Walverius uppgifter var emellertid förödande för Hans Holmér och hans jättelika spaningsgrupp (150 man). Juristkommissionens protokoll från samtalet med rättsläkarna upptog 36 sidor. Vad skulle man göra med den dynamiten? Just det, man hemligstämplade. 30 av de 36 sidorna hemligstämplades med hänvisning till 5 kap 1 par sekretesslagen, som handlar om förundersökningssekretess.

Nu återstod att få garantier för att Milan Walverius höll tyst. JK funderade i en månad på befvet från RÅ och den 20 maj fattade Hans Stark och Harald Dryselius beslutet att låta utreda ifrågasatt brott mot tystnadsplikt. De gav uppdraget åt överåklagaren

vid regionåklagarmyndigheten i Stockholm Torsten Jonsson att ombesörja förundersökningen.

Torsten Jonsson skulle undersöka om någon brutit mot sekretessen genom att lämna ut obduktionsprotokollet eller delar därav ~~xxxx~~ eller muntligen ha redogjort för innehållet i protokollet till Dagens Nyheter. Han skulle undersöka om den brottslige kunde finnas på rättsläkarstationen eller hos åklagarmyndigheten, hos rikspolisstyrelsen eller hos polismyndigheten.

RÅ, JK och länsåklagaren var nu ute på verkligt djupa vatten. Det står nämligen uttryckligen stadgat i Tryckfrihetsförordningen 3 kap 4 par att myndighet eller annat allmänt organ ~~ej~~ må efterforska källa, d v s författare till framställning som varit avsedd att införas i tryckt skrift eller den som lämnat meddelande till tryckt skrift. Men det var just efterforskning man satte i gång med. Under det år som utredningen pågick förhörde man tio personer på de institutioner JK anvisat i syfte att få tag på Dagens Nyheters källa. Fast siktet var från början inställt på Milan Valverius.

Nästa steg blev en framställning från Torsten Jonsson till Holmérs ~~mera anonyma~~ efterträdare på posten som länspolismästare Håkan Kyle den 29 maj med begäran om biträde ~~med~~ vid förundersökningen, och en regelrätt polisanmälan den 3 juni. Kriminalkommissarie ^{Edvin} ~~Evald~~ Grundsten vid Stockholmspolisen ställdes till Torsten Jonssons förfogande.

Nu visade det sig att det bara fanns en misstänkt. I varje fall var det ^{bara} en som redan från början underrättades om misstanke och det var förstås Milan Valverius. Grundsten rådde honom att skaffa sig en bra försvarsadvokat. Han anlidade Peter Danowski

i Uppsala. Tingsrätten förordnade honom som offentlig försvarare åt rättsläkaren.

Edvin
Kommissarie Evald Grundsten höll kanske inte helt oväntat det första förhöret med professorn Jovan Rajs. Det hölls den 12 juni på rättsläkarstationen.

Av protokollet framgår att Grundsten uttryckligen frågar Rajs om han lämnat uppgifter till DN. Redan detta är betänkligt. Sedan han fått nekande svar frågar han Rajs om han vet vem som lämnat uppgifterna till DN. Rajs svarar:

- Jag tror att det är ganska säkert att det var Valverius och ingen annan.

Rajs sa att han diskuterat med Valverius om huruvida man skulle informera pressen. Valverius hade tyckt att man borde göra detta, särskilt när de kom med felaktiga uppgifter. Rajs menade dock inför polisen att han sagt till Valverius att obduktionsfynd var något som man inte skulle prata med journalister om. "Det är policy här i huset."

Rajs hävdade vidare att Valverius gått till pressen för att få PR.

"Det har alltid varit statussymbol att vara med i något stort. Att obducera en statsminister ger status."

Rajs fick också frågor om dödsattesten vid polisförhöret. Han sa att han hade blivit chockad och uppskakad när han läste den i DN.

Drygt två månader senare kom turen till den huvudmisstänkte. Docent Milan Valverius kallades till förhör i polishuset, klagomålssektionen, den 25 augusti och nu var även överåklagare Torsten Jonsson med, samt Valverius offentlige försvarare Peter Danowski.

Grundsten började med att fråga Valverius om han erkände eller förnekade brott mot tystnadsplikten. Valverius ~~neka-~~ förnekade brott. Sedan fick han redogöra för hur obduktionen hade gått till, vilka som varit närvarande och vilka informationer man givit till allmänheten. Han sa att han konsekvent undvikit att svara på frågor från pressen. När man kom fram till DN-artikeln sa han att han besvarat de frågor Gun Fälth ställde till honom eftersom han var upprörd över Jörn Svenssons felaktiga uppgifter, som han ansåg vara misskrediterande för rättsläkarna. Gun Fälth hade läst upp formuleringar ur dödsattesten och han hade kommenterat dem. Dödsattesten hade varit publicerad i Expressen långt tidigare.

Sedan började Grundsten förhöra Valverius om en teckning över thoraxområdet och skottriktningen som varit införd i en tidning kort efter mordet. Nej, Valverius visste ingenting om den teckningen och kände inte till originalet. Grundsten spelade upp delar av förhöret med Rajs, där han sa att han varnat Valverius för kontakter med pressen. Valverius hade inget minne av något sådant samtal.

Valverius hade tagit med sig artiklar ur Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet och Expressen för att visa att det som stått i DN hade stått på andra ställen förut. Grundsten började då fråga om han lämnat uppgifter till dessa tidningar.

Nu härsknade advokat Danowski till. Valverius hade inte förnekat att ~~han~~ han talat med DN, men vad var detta? Grundsten tyckte att ^{Danowski} han skulle "lämna pläderingen därhän så länge". Valverius kom in på åklagarnas bristande intresse för obduktionen. Grundsten stängde av bandspelaren. När den kom i gång igen kom Torsten Jonsson med en läxa till Valverius:

-Får jag bara säga att om det går att undvika omständigheter som inte är lämpliga att dom blir offentliga så är det bra, så att om vi kan ta det mera allmänt så vore det en fördel med tanke på att andra kan komma att läsa det här protokollet.

Avslutningen ska här återges ord för ord. Det kunde ha skrivits av en Strindberg. Eller Kafka?

Grundsten: Har advokaten någon fråga?

Danowski: Ja, till åklagaren och till dig, så skulle jag vilja veta vad det finns för grund för misstanke över huvud taget om brott.

Jonsson: Mot Milan Valverius?

Danowski: ~~Ja~~ Mot Milan Valverius.

Jonsson: Ja, anledningen är helt enkelt att Mila Valverius omnämns i den här artikeln och sen har vi det här nya materialet och vi får titta på om det finns någonting där. Men här är ju Milan Valverius klart utpekad som misstänkt.

Grundsten: Och sen omständigheten att Jovan Rajs sagt att Milan Valverius till honom medgivit att han har lämnat uppgifter till pressrepresentanter.

Danowski: Nej.

Grundsten: Jo.

Valverius: Att jag har pratat med pressen?

Grundsten: Ja.

Valverius: Inte lämnat uppgifter beträffande obduktionen?

Grundsten: Att du har lämnat uppgifter till pressen ~~xxxxxxx~~
~~xxxxxxx~~ om obduktionen men att du har sagt att allt som står i artikeln inte kommer från dig.

Danowski: Ja, men det är ju, det skulle alltså ha varit samtal som ägde rum kort efter ~~den~~ att den här obduktionen ägde rum?

Grundsten: Ja.

Danowski: Men det har ju inget som helst med artikeln 87-04-15 att göra.

Grundsten: Jo.

Danowski: Jaså.

Jonsson: Jag tror vi talar om två olika samtal.

Danowski: Men det här måste vi få klarlägga.

Grundsten: Nej. Nej.

Danowski: Ja, slå gärna av bandet för min del.

Grundsten: Ja, men då skall vi bara avsluta förhöret först då.
Du har alltså ingen ~~fråga~~ mer fråga till Valverius?

Jonsson: Nej tack.

Grundsten: Vill du lyssna på bandet eller vet du vad du har sagt?

Valverius: Ja det blir väl utskrivet?

~~Danowski~~

Grundsten: Det blir utskrivet, ja.

Valverius: Ja, kan jag få en kopia på det?

Grundsten: Ja. Då avslutas förhöret kl 9.35.

för att inte säga olagliga)
Därmed skulle man kunna tänka sig att denna obehagliga (under-
sökning var avslutad. Men så var inte fallet. Överåklagare
Torsten Jonsson fortsatte ända till december med att förhöra
tänkbara meddelare till pressen, enkannerligen Dagens Nyheter.
Den sista som hördes var statsåklagaren Gunnel Lindberg på
justitiedepartementet. Hon var sekreterare i Juristkommissionen
och det framgår av förhöret med henne att kallandet av rättslä-
karna till kommissionen sammanfaller med Jovan Rajs angivarbrev
till riksåklagaren ~~mot Milan Valverius.~~

Den förste som hördes efter huvudpersonen Milan Valverius var
chefen för tekniska roteln Wincent ~~Lange~~. Han berättade om själva
brottsplatsen att han hade exakt samma attityd till den som till
~~obduktionen~~

obduktionen:

"Jag stannade kvar kanske högst en halvtimme på platsen och då hade man börjat mäta in skadornas läge. Jag ansåg då att jag inte hade tid att stanna längre för det var ju mycket annat jag måste ordna och jag lämnade platsen."

Wincent Lange berättade att han av princip inte läste i tidningarna om ärenden som han själv arbetade med. Därför läste han inte vad som skrevs om palmemordet!

Han berättade vidare att han infört en rutin på tekniska roteln med sammanträden en gång i veckan. Vid ett sådant möte meddelade han all personal att han inte skulle komma att informera om Palme-ärendet. "Och dom fick finna sig i det. Och anledningen var att pressen var alltför intresserad".

Rune Blad vid tekniska roteln bekände att han aldrig hållit i eller läst obduktionsprotokollet.

Kari Ormstad, den andra brevskrivaren, tyckte "det såg mycket olustigt ut" när hon läste om dödsattesten och obduktionsprotokollet i pressen.

Spaningschefen vid våldshoteln Arne Irvell ansåg det troligt att det s k palmerummet hade haft tillgång till obduktionsprotokollet men han visste inte.

Den allra förste palmeåklagaren K G Svensson erkände att han aldrig läst obduktionsprotokollet. Han hade fått ett exemplar när han några veckor efter mordet var ute på rättsläkarstationen. Han sa rent ut: "Jag har inte haft något intresse av att läsa igenom det över huvud taget."

~~Chefen~~ för våldshoteln ~~Nils~~ kommissarie Nils Linder hade bara varit angelägen om att se till att hans exemplar av protokollet

låg i tryggt förvar i hans kassaskåp.

"Det diskuterades ju dödsorsak och vapen i tid och otid. Och det enda jag hängde upp mig på var hur sjutton kom kunde få ihop det till vilken typ av ammunition det varit, efter genomgången hos rättsläkarna."

Mest intressant utöver de redovisade torde förhöret med chefen för rikskriminalen Tommy Lindström vara. Han berättade vid förhöret med ~~Frank~~ Edvin Grundsten att han efter tre, fyra månader frågat "om man kunde få ta del av protokollet, av kanske mest intresse när det gällde kulorna hur de hade gått in i kroppen. På den frågan fick jag till svar att Wincent Lange lämnade inte ut protokollet utan att Hans Holmér hade beslutat om det. Sen förde vi en diskussion uppe i spaningsledningen om det här vid ett utav mötena och Holmér säger ungefär som så att ja, jag kommer att hålla hårt på det här så att det ska vara speciella skäl som gör att vi släpper ut uppgifterna. Och då tillbakaträdde jag och sa att jag är inte intresserad av att titta på protokollet, utan jag respekterar bedömningen som gjordes utav spaningsledningens ordförande i det här fallet, eller chef....så sammanfattningsvis kan jag säga att jag har alltså aldrig haft det här protokollet egentligen i min hand."

~~XXXXXX~~

Tommy Lindström lämnade också en förklaring till att han inte intresserat sig för "den tekniska biten":

"Såvitt jag vet så har inte någon på rikskrim, inklusive mig själv, disponerat över materialet och i och för sig är det inte så konstigt för vi hade aldrig brottsplatsbiten som kartlägningsavsnitt. Vi hade aldrig personen såvitt avser själva den rättsmedicinska obduktionen och dom här bitarna, utan vi hade ~~alltså personen~~

alltså personen och hans vänkrets men aldrig den här biten, utan det har hela tiden legat på KK 1 och tekniska roteln."

Med "personen" åsyftas chefen för rikskriminalen naturligtvis Olof Palme.

Har Tommy Lindström fördjupade sig i "personen och hans vänkrets" framgår av Juristkommissionens protokoll 23.10.86, då han hördes om den saken av kommissionen:

"Lindström tog med Holmér upp frågan om undersökningen av offrets person. Det uppdrogs åt Lindström att personligen leda en mycket liten grupp som ansvarade för det avsnittet. Lindström redovisade direkt till Holmér, som gav vissa direktiv om vilka som skulle höras. Arbetet kom i gång sent, först omkring 10-12 mars. Materialet har inte spritts utanför gruppen. Det har heller inte registrerats. Holmér själv tog själv hand om förhören med en del personer i regeringskretsen."

I Juristkommissionens protokoll ~~hålls~~ 13.2.87 heter det helt kort:

"Lindström har inte lämnat någon information om utredningen i fråga till åklagarna."

Detta kan uttryckas så att den viktiga utredningen om den mördade Olof Palmes privatliv - ett obligatorium i varje annan mordutredning - har inte gjorts. Och har den gjorts så har den i varje fall inte dokumenterats och inte heller vidarebefordrats till åklagare eller någon annan.

Juristkommissionen, som hade till uppgift att granska mordutredningen, fann alltså vid sin granskning att det inte förelegat något som helst intresse bland mordutredarna för den tekniska undersökningen vad gällde de rättsmedicinska rönen, fynden från obduktionen eller brottsplatsen. Lisbets skador

hade man över huvud taget inte brytt sig om att dokumentera.

Vad gäller undersökningen av Olof Palmes personliga förhållanden så hade man inte gjort någon sådan. Hans Holmér inskränkte sig till att ta sina intima vänner Ebbe Carlsson och Sverker Åström till palmerummet, den ene för att rapportera om Palmes personliga kontakter i Sverige, den andre för att rapportera om hans internationella kontakter. Inga av dessa rapporteringar har redovisats i skriftlig form.

Men var det ändå inte så att chefen för tekniska roteln kommissarie Wincent Lange for med de upphittade kulorna och med makarna Palmes kläder både till västtyska BKA i Wiesbaden och till FBI i Washington?

- Jo, säger Milan Valverius. Men det får man betrakta som en nöjesresa. De undersökningarna kunde ha gjorts både snabbare, bättre och billigare direkt på SKL i Linköping. Gå några decennier tillbaka, då den legendariske Otto Wendel och en handfull andra framstående kriminaltekniker skaffade på detta område Sverige världsrykte, då räste de från många länder hit med sina preparat. I dag upplever vi en nedgångsperiod, beroende på bristande intresse från polis- chefer, jurister och politiker.

Överåklagare Torsten Jonsson tog god tid på sig innan han 15.2. 88 skrev till JK:

"Undersökningen har nu fullföljts så långt som det av mig bedömts meningsfullt. Hittills uppnådda utredningsresultat redovisas i bifogade undersökningsprotokoll.

För egen del kan jag inte finna att det numera finns skälig grund för misstanke mot någon befattningshavarare, vare sig på

rättsläkarstationen i Stockholm eller hos de andra myndigheterna som medverkat under Palmeutredningen."

Sedan tog det ytterligare fyra månader innan Hans Stark och Harald Dryselius på JK beslöt att avgöra ärendet från vidare handläggning "enär brott inte kan styrkas".

Milan Valverius fick beskedet om JK:s beslut 7.6. 88, Han hade då varit misstänkt för brott och därmed i praktiken tystad i över ett års tid.

När Milan Valverius efter en lång tids sjukskrivning återvände till sitt tjänsterum på rättsläkarstationen i Solna var alla papper och anteckningar han hade i lådor och skåp ~~för~~ om obduktionen av Olof Palme försvunna.

Lite märkligt är det att samma sak inträffade för en annan befattningshavare som varit kritisk mot mordutredningen, nämligen poliskommissarie Gösta Söderström. Han var första ~~månpå~~ polisbefäl på mordplatsen och han har envist hävdad att han kom fram kl 23.30 medan den officiella tidpunkten är 23.23. Detta är en fråga av stor betydelse för lösningen av mordet. När Söderström kom tillbaka till sin arbetsplats efter en tids ledighet var alla hans anteckningar från mordnatten ~~beskattade~~ försvunna!

Det väckte inte något större uppseende när riksåklagaren Magnus Sjöberg mitt under den pågående rättegången mot 42-åringen förklarade att han tänkte dra sig tillbaka. Det var Sjöberg som satte stopp för Holmérs gräsliga "operation Alfa", då femtio kurder skulle utvisas och man sedan skulle förklara att mördaren var bland dem men att man inte kunde bevisa det.

- Vi kan inte gå med på vad som helst bara för att ~~välja~~ polisen på gott humör, var han modig nog att säga i TV.

Mycket snabbt tillkännagavs att ^{riksåklagaren,} Magnus Sjöberg skulle efterträdas av-överåklagare Torsten Jonsson!